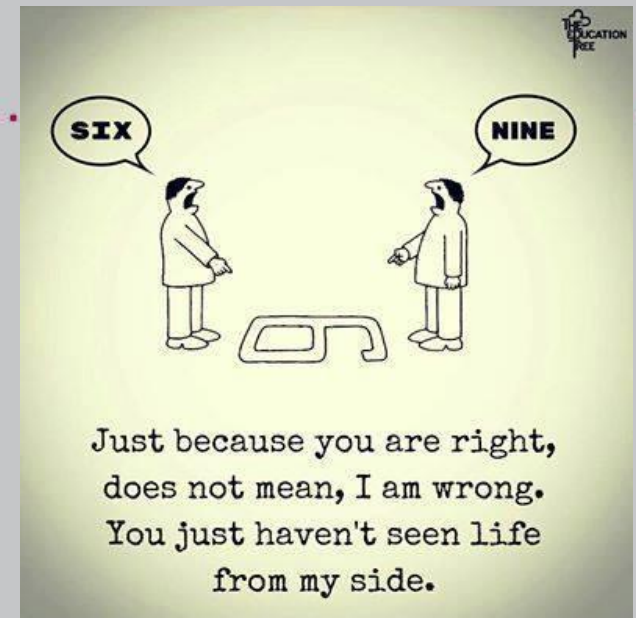

TEČAJ ZA PRIPRAVO NA SPLOŠNI DEL BIBLIOTEKARSKEGA IZPITA: **ETIKA IN KNJIŽNICE**

osnove profesionalne etike v knjižnicah

UVOD

- Etika kot filozofska disciplina
 - ? dobrega in zlega
 - Pravljice - arhetipi
 - Vedenje: asertivnost
-
- Poenostavljeno: **KAJ JE PRAV?**
 - Profesionalni etični kodeks je osnova samokontrole stroke, omejitev svobode, ki jo imamo kot posamezniki

Vir slike: <https://freoview.wordpress.com/2016/08/27/who-and-what-is-right-or-wrong>

**“Freedom's just
another word
for nothing left
to lose,, ... ?**

Vir slike: https://en.wikipedia.org/wiki/Me_and_Bobby_McGee

- Etika in morala
- Vprašanja, dileme
- Nenasilna komunikacija
- Človekovo dostojanstvo
- Odgovornost za drugega
- Etika in ontologija
- „Pot v pekel je tlakovana z dobrimi nameni.“
- Beneški trgovec, Gandhi in zahod

„Svoboden razvoj vsakega posameznika je pogoj svobodnega razvoja za vse.“

?

Profesionalna etika

Stroka

(bibliotekarstvo)

Družbeni kontekst

(Splošna deklaracija
človekovih pravic,
Konvencija o otrokovih
pravica, ZVOP)

Filozofija

(etika)

Cilji za BI

- Ve, kdaj je bil sprejet Etični kodeks slovenskih knjižničarjev;
- pozna vsebino Etičnega kodeksa slovenskih knjižničarjev;
- zna povedati, na čem temelji knjižničarjev odnos do uporabnika.

- Ve, kako pravilno rokovati z osebnimi podatki uporabnikov.

Etični kodeksi

- zbirka zbranih pravil, meril, vodil in norm, veljavnih za različna strokovna področja
- osnova za dober organizacijski sistem, ki omogoča samonadzor strokovnjakov
- etični domet stroke določen s štirimi determinantami
 - znanje
 - svobodno hotenje
 - etična izkušnja
 - vest

Etični kodeksi v knjižničarstvu

- **Ameriško združenje knjižničarjev (ALA)**

<https://www.ala.org/tools/ethics>

(sprejet 1939, dopolnjen 1981, 1995 in 2008)

- **IFLA**

<http://www.ifla.org/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians#iflancodeofethics>

(prvi dokument te vrste na mednarodni ravni, izdelava 2010-2012, sprejet 2012)

Etični kodeks slovenskih knjižničarjev

- **Združenje bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS):**

Etični kodeks slovenskih knjižničarjev

<http://www.zbds-zveza.si/?q=node3/20> (sprejet 1995)

- **Kratka zgodovina:**

1991 - Objavljen predlog Smernic za profesionalno obnašanje knjižničarjev ali knjižničarski etični kodeks (Komisija za izobraževanje kadrov)

V razpravi do 1992, podaljšano do 1993.

Junij 1995 – predlog izdelave novega predloga (Komisija za šolanje in izobraževanje bibliotekarskih kadrov pri ZBDS)

Temelj etičnega premisleka v knjižničarstvu

- **SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC**

Sprejela in razglasila jo je Generalna skupščina Združenih narodov 10. decembra 1948 z resolucijo št. 217 A (III).

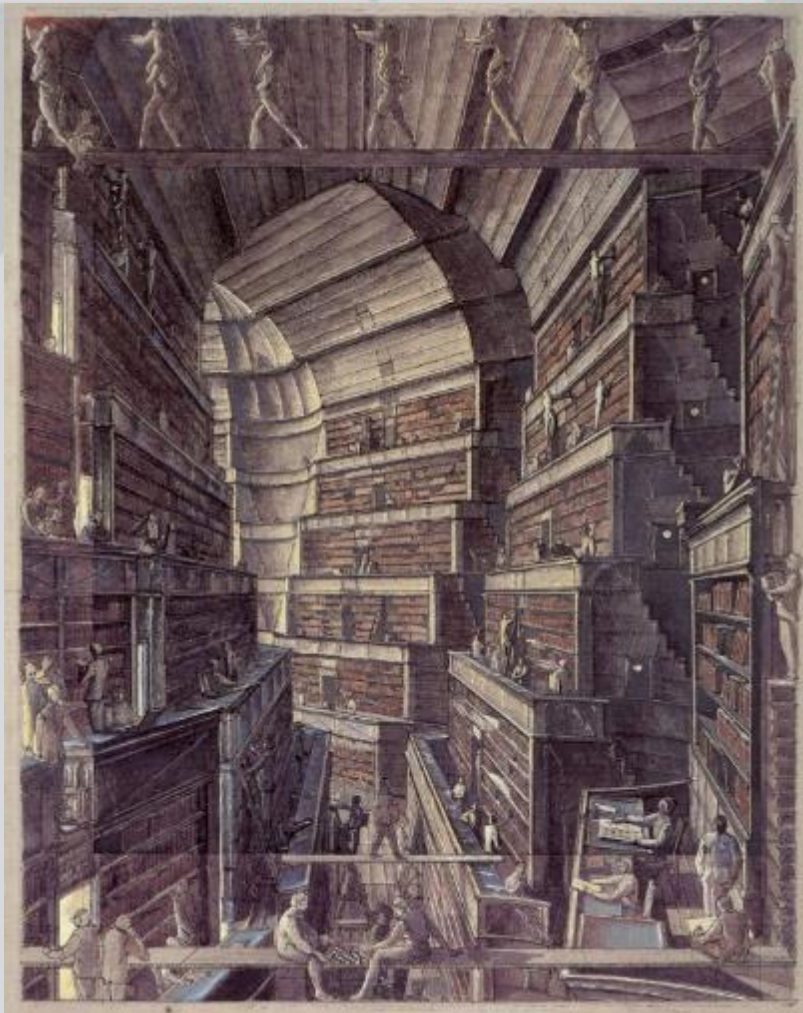
- **19. člen**

Vsakdo ima pravico do svobode mnenja in izražanja; ta pravica vključuje svobodo imeti mnenje brez vmešavanja ter svobodno **iskati, sprejemati in širiti informacije in ideje na kakršenkoli način** in ne glede na meje.

Ali etični kodeks

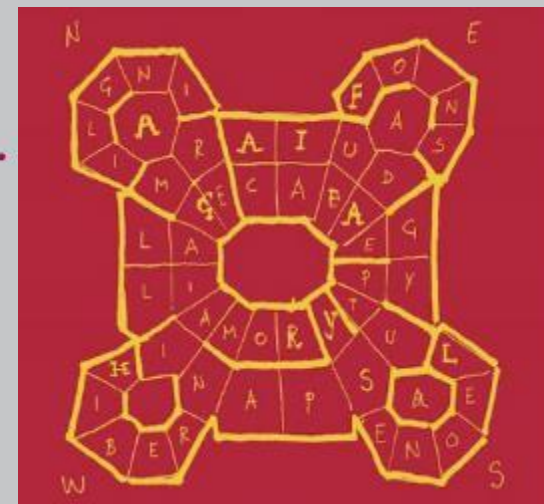
- odgovarja na moje konkretno vprašanje/dilemo?
- lahko uporabi druga oseba proti meni kot strokovnjaku?
- Dokumenti na področju bibliotekarstva upoštevajo etični kodeks

Labirinti znanja, vedenja

Vir slike: <http://www.johncoulthart.com/feuilleton/wp-content/uploads/2013/02/library3-big.jpg>

12. avgust 2024

Vir slike: <https://www.ilpost.it/2020/05/21/nome-della-rosa-nave-teseo/>

Vir slike: <https://desmotivaciones.es/1347567/Desearia-poder-ir>

Osnovna etična načela so ljudje v zgodovini izpovedovali in oblikovali v kraku in razumljiva družljenska svadila, ki so temeljila na sožitju med ljudmi. Tudi slovenski knjižničarji smo iz osnovnih etičnih načel izoblikovali etični kodeks za našo stroko. Njegov namen je oblikovati in graditi osebnost knjižničarja, ki ni odvisna od trenutnih družbenih razmer.

Smišlj in vrednost knjižničarskega dela je v zagotavljanju temeljev za razvoj civilizacije, kar knjižničarji uresničujemo z oblikovanjem in posredovanjem zapisanih človeških znanj in spoznanj. Zavedamo se svoje vloge in odgovornosti za razvoj družbe, svojega naroda in vsakega posameznika. Sprejemamo slovenski knjižničarji ta kodeks poklicne etike, da na temelju njegovih etičnih načel oblikujemo sebe, svoj odnos do poklicnih kolegov, uporabnikov in do družbenega okolja.

Etični kodeks slovenskih knjižničarjev

— 1 —

Knjižničar oblikuje svojo osebnost v skladu s splošno veljavnimi etičnimi načeli. Njegove strokovne odločitve in ravnanje izhajajo izključno iz poklicnih nagibov.

— 2 —

Knjižničar nenehno izpopolnjuje svoje strokovno znanje in ustvarjalno prispeva k razvoju knjižničarske stroke in njene dejavnosti. Zaveda se pripadnosti knjižničarski stroki in s svojim strokovnim delom prispeva k utrjevanju njenega ugleda in kolektivnega duha.

— 3 —

Knjižničar daje podporo svojim poklicnim kolegom in spoštuje njihovo strokovno znanje. Z besedami in dejanji se zavzema za tiste, ki so v težavah zaradi spoštovanja načel tega kodeksa. Spoštuje tudi etična načela in strokovno znanje pripadnikov drugih poklicev.

— 4 —

Knjižničar si prizadeva dosežati cilje svoje ustanove in nesporazume rešuje v odkritem in enakopravnem dialogu v njej sami. V javnosti je do svoje ustanove lojalen in s svojim delovanjem prispeva k njenemu ugledu. Kadar mora knjižničar izbirati med interesi svoje ustanove in osnovnimi načeli poklicne etike, daje prednost etičnim načelom.

— 5 —

Knjižničar skladno s cilji in možnostmi svoje ustanove uporabnikom zagotavlja najvišjo možno kakovost storitev ter povečuje njihovo dostopnost, učinkovitost in raznovrstnost.

— 6 —

Knjižničarjev odnos do uporabnika temelji na enakopravnosti, nepristranskosti ter spoštovanju tako na strokovni kot človeški ravni. Enako ravnanje knjižničar pričakuje od uporabnika.

— 7 —

Knjižničar varuje uporabnikovo zasebnost glede osebnih podatkov, iskanih gradiv in informacij.

— 8 —

Knjižničar se zavzema za prost pretok gradiv in informacij, vendar ne odgovarja za posledice, ki izhajajo iz njihove uporabe.

— 9 —

Knjižničar nasprotuje vsem poskusom uvajanja cenzure in drugih strokovno neutemeljenih omejitev pri pridobivanju in posredovanju gradiv in informacij.

— 10 —

Knjižničar ne zlorablja svojega delovnega mesta in položaja za osebno okoriščenje.

— 11 —

Upoštevanje načel tega etičnega kodeksa je moralna obveznost in poklicna dolžnost slovenskih knjižničarjev.

— 12 —

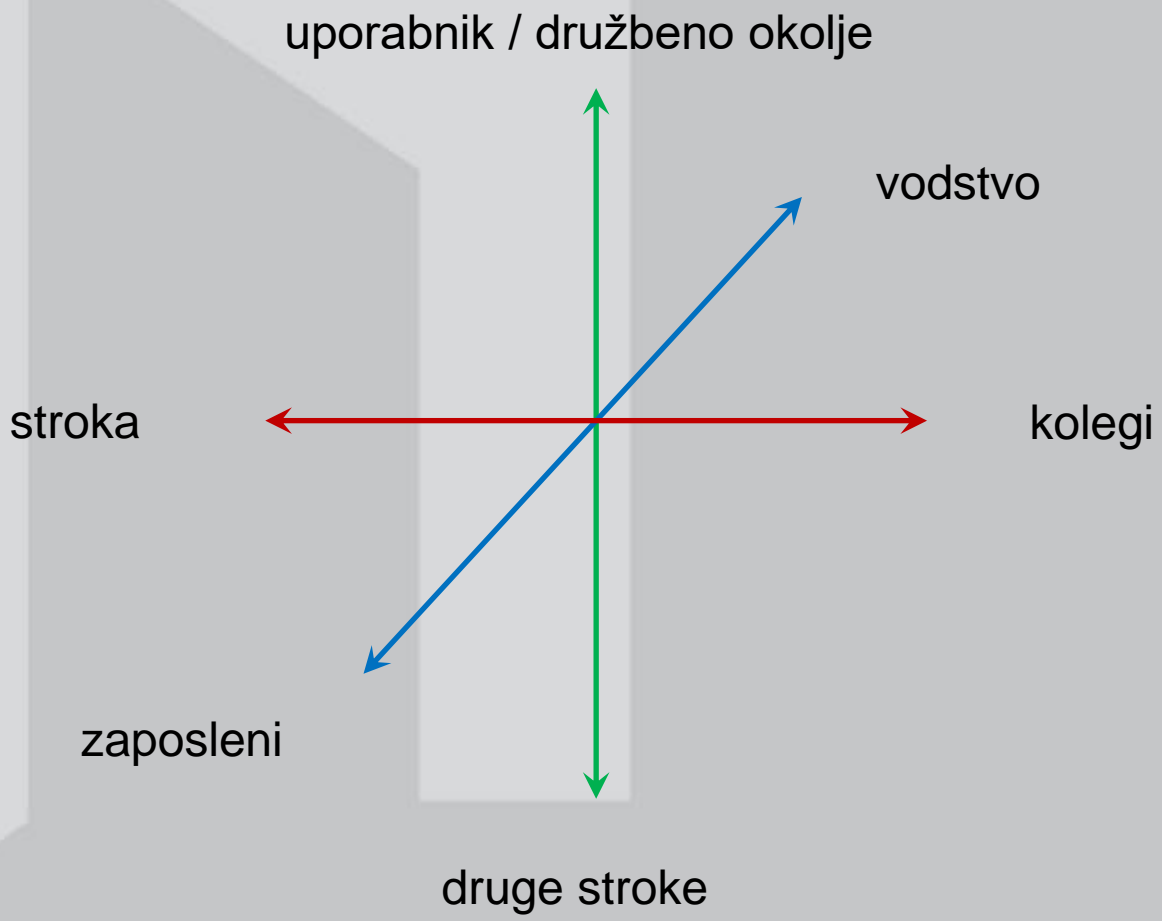
Knjižničarju ali uporabniku, ki ima težave zaradi uveljavljanja načel tega kodeksa, bo strokovno združenje knjižničarjev nudilo moralno in pravno pomoč. Kršitve načel tega kodeksa razrešuje častno razsodišče strokovnega združenja.

Elementi etičnega kodeksa

- Knjižničar
- Uporabnik, družbeno okolje
- Stroka / stroke
- Viri (informacije, gradivo, ...)

Teme etičnega kodeksa

- Dostop do informacij
- Zanesljivost informacij
- Intelektualna lastnina
- Zasebnost

NAMEN

...oblikovati in graditi osebnost knjižničarja, ki ni odvisna od trenutnih družbenih razmer.

Smisel in vrednost knjižničarskega dela je v zagotavljanju temeljev za razvoj civilizacije, kar knjižničarji uresničujemo z **ohranjanjem** in **posredovanjem zapisanih človekovih znanj in spoznanj**. Zavedajoč se svoje

- vloge in soodgovornosti za razvoj družbe,
- svojega naroda in
- vsakega posameznika,

sprejemamo slovenski knjižničarji ta kodeks poklicne etike, da na **temelju njegovih etičnih načel oblikujemo**

- sebe,
- svoj odnos do poklicnih kolegov,
- uporabnikov in
- do družbenega okolja.

I ODGOVORNOST, POŠTENOST, SPOŠTOVANJE

Knjižničar **oblikuje svojo osebnost** v skladu s **splošno veljavnimi etičnimi načeli**. Njegove **strokovne odločitve in ravnanje izhajajo izključno iz poklicnih nagibov**.

II RAZVOJ STROKE, IDENTIFIKACIJA

Knjižničar nenehno **izpopolnjuje svoje strokovno znanje** in **ustvarjalno prispeva k razvoju knjižničarske stroke** in njene **dejavnosti**. **Zaveda se pripadnosti knjižničarski stroki** in s svojim strokovnim delom **prispeva k utrjevanju njenega ugleda in kolektivnega duha**.

III INTERDISCIPLINARNOST, EMPATIJA

Knjižničar daje **podporo** svojim poklicnim **kolegom** in **spoštuje njihovo strokovno znanje**. Z **besedami in dejanji se zavzema** za tiste, ki so v **težavah zaradi spoštovanja načel tega kodeksa**. Spoštuje tudi etična načela in strokovno znanje pripadnikov drugih poklicev.

IV LOJALNOST, ENAKOPRAVNOST, DIALOG

Knjižničar si prizadeva **dosegati cilje svoje ustanove** in **nesporazume rešuje v odkritem in enakopravnem dialogu v njej sami**. V javnosti je **do svoje ustanove lojalen** in s svojim delovanjem **prispeva k njenemu ugledu**. Kadar mora knjižničar izbirati med interesi svoje ustanove in osnovnimi načeli poklicne etike, daje **prednost etičnim načelom**.

V KAKOVOST STORITEV

Knjižničar skladno s cilji in možnostmi svoje ustanove **uporabnikom zagotavlja najvišjo možno kakovost storitev** ter povečuje njihovo **dostopnost, učinkovitost** in **raznoverstnost**.

VI SPOŠTOVANJE, DOSTOJANSTVO

Knjižničarjev **odnos do uporabnika temelji na enakopravnosti, nepristranskosti** ter **spoštovanju** tako na **strokovni** kot **človeški ravni**. **Enako ravnanje knjižničar pričakuje od uporabnika.**

VII ZASEBNOST, OSEBNI PODATKI

Knjižničar varuje uporabnikovo **zasebnost** glede **osebnih podatkov, iskanih gradiv in informacij**.

VIII ŠIRJENJE ZNANJA IN INFORMACIJ

Knjižničar se zavzema za **prost pretok gradiv** in **informacij**, vendar **ne odgovarja za posledice**, ki izhajajo iz njihove uporabe.

IX ~~CENZURA~~

Knjižničar **nasprotuje** vsem poskusom **uvajanja cenzure** in drugih **strokovno neutemeljenih omejitev** pri pridobivanju in posredovanju informacij.

X ~~ZLORABA~~

Knjižničar **ne zlorablja** svojega delovnega mesta
in položaja **za osebno okoriščanje**.

XI OBVEZNOST, DOLŽNOST

Upoštevanje načel tega etičnega indeksa je **moralna obveznost** in **poklicna dolžnost** slovenskih knjižničarjev.

XII TEŽAVE, POMOČ

Knjižničarju ali uporabniku, ki ima **težave zaradi uveljavljanja načel tega kodeksa**, bo strokovno združenje knjižničarjev nudilo **moralno in pravno pomoč**. Kršitve tega kodeksa razrešuje **častno razsodišče** strokovnega združenja.

OSEBNI PODATKI

- ZVOP
- ZKnj-1
- Pisno soglasje
- Pregledovanje dnevnikov

Hvala za pozornost!